

KAYBOLAN KÜLTÜR DEĞERLERİMİZ VE TOPLUM(3)

Bir Kesimdeki Şımarıklık, Edep Ve Hayâ Yoksunluğu

Son otuz-kırk yıl içerisinde hayat seviyesinde büyük bir yükselme oldu. İnsanların geliri arttı. Toplumda önceleri fakirlik yaygın hâlde idi. İnsanlar bu refahı hayal bile edemezdi. Her taraf marka arabalarla dolu... İnsanlar zevk ve sefaya yöneldi. Bu sebeple de refahı artan insanların bir kısmında hazımsızlık ve şımarıklık ortaya çıkmaya başladı. Bu da huzurumuzu bozan başka bir sebep oldu.

Eskiden insanlar yokluktan varlığa yükselince şımarmaz, büyük bir darlık ve sıkıntı içine düşen insanlar da ümitsizliğe kapılmadan her iki hâlde de sadece: “Bu da geçer yahu!” diyerek teselli bulur ve beklerlerdi. Bu sözün açık anlamı: “Bu da geçer ey Allah’ım” demektir.

Eskiden bütün dergâh ve zaviyelerin duvarları meşhur hattatların elinden çıkmış çeşit çeşit levhalarla dolu olurdu. Bunların içerisinde iki levha mutlaka bulunurdu. Bunlardan birisi: “Bu da geçer yahu” diğeri de: “Edep yahu” levhası idi. Sultanlardan birisi vezirine: “Bana öyle bir şey bulun ki, varlıkta kendimi kay-

bedip haddi aşmayayım. Yoklukta ve sıkıntıda da ümitsizliğe kapılmayayım” demiş. Veziri düşünmüş, taşınmış, araştırmış ve sonunda sultana kaşı üzerinde: “Bu da geçer yahu” yazılı bir yüzük vermiş. Sultan bu sözü çok beğenip vezirini ödüllendirmiş.

Edep, toplumda oluşan töreye uygun davranış, utanma, çekinme, sıklıma duygusu ve inceliklidir. Eskiden davranışlarımızda adap ve bir usul hâkimdi bunlardan da eser kalmadı. Meselâ bir yemek adabı, bir selâm adabı, bir ziyaret adabı, giyim-kuşam adabı, konuşma adabı gibi her davranışımızda riayet ettiğimiz ve oldukça da önem verdiğimiz bir adap ve incelik anlayışımız vardı. Bunları külliye unutup terk ettik. Bunun yerini kabalık ve laubalilik aldı. Edebin çoğulu ise adaptır.

İslâm’da her şeyin başı edeptir. Günümüzde edep ve hayâ duyguları büyük zaafa uğradı. Toplumda cereyan eden edepsizlere örnek bile veremiyorsunuz. Çünkü bir kesim bu edepsizliklere: “İnsanın tercihi ve özgürlük hakkıdır, buna ne karıştıyorsunuz” diyorlar. Oysa edep her şeyin başıdır. Bunu yapanlara siz ne

Dr. Mehmet
Ali UZ

Hattat Hamid (Aytaç)'e ait orijinal "Edeple Yahu" levhası. (M. Hilmi Şenalp Arşivi)

karşıyorsunuz bu onların tercihi diyorlar, ama Diyanet İşleri Başkanı: "İslâm'da eş cinsellik yoktur" dediği zaman hep birden: "Söyleyecek başka bir şey bulamadı mı" diyerek Diyanet İşleri Başkanı'na saldırıyorlar. Bu nasıl bir çifte standart anlamak mümkün değil.

Sevdiğim bir dostum var, çok gezer. Gitmediği bölge, görmediği şehir kalmamış gibidir. Bir gün zenginliğin bazı insanlarda, meydana getirdiği şımarıklık ve taşkınlık üzerinde sohbet ediyorduk. Dostum iki olay anlattı. Bir gün Mersin'de bir inşaat müteahhit ile karşılaşmış. Adam sohbet sırasında inşaattan çok para kazandıklarını kendisinin Mercedes binek arabaya ilgisi olduğunu ve on altı Mercedes'i bulunduğunu anlatmış. Bu nasıl bir zenginlik ve bu nasıl bir heves anlamak mümkün değil.

Bu dostum, hoş sohbet hemen dostluk kura bilen bir insan. Bir gün de bir fabrikatör ile karşılaşmış. Sohbetten sonra adam dostumu yemeğe davet etmiş. Birlikte havaalanına gitmişler, adamın özel uçağı varmış. Uçağı atlayıp Yunan Adaları'nda birisine yemeğe götürmüş. Bu son yirmi-yirmi beş yıl içerisinde müteahhitlerden, fabrikatörlerden ve ihracat işleri ile uğraşanlardan büyük bir zengin grubu türedi. Bazıları bu zenginliği hazmedemedi.

Edeple ilgili diğer bir örnek de şöyle: Geçenlerde yaşlı bir zat, bir okulun yanından geçiyormuş. İki kız öğrenci kuytu bir köşeye çekilmişler dudak dudağı öpüşüyorlarmış. Adam bunlara: "Ne yapıyorsunuz ayıp değil mi" deyince kızlardan birisi: "Ooo, amca sen hangi çağda yaşıyorsun" demiş. Demek ki

Hattat Hasan Sırrı Efendi'nin çok güzel ve usta bir istifle iki taraftan da aynı şekilde okunan "Bu da geçer yahu" levhası. (M. Hilmi Şenalp Arşivi)

bu davranış çağın icatlarındanmış. Kızların okulunu söylesem, hayretiniz daha da artar. Fakat okul, hat-ta bu fiili işleyen çocuklar derdimiz değil. Sadece bunlar değil, suç işleyenler bile sistemin, milli-manevî değerlerden yoksun yetiştirilmenin mağdurlarıdır. Bu sebeple asla gençleri suçlamıyoruz. Peygamber Efendimiz: "Bir çirkinlik görürseniz onu elinizle, buna muktedir olamazsanız dilinizle, ona da muktedir olamazsanız buğz edin" buyurmuşlardır. Ashab-ı Güzin Efendilerimiz: "Müslüman'a buğz edilmez, ancak buğz sergilenen fiile karşı yapılır" şeklinde değerlendirmişlerdir. Eğer toplumda her yanlış yapana buğz edilse toplumda düşmanlık yaygın hâle gelir, doğru olanda budur.

Adap meselesine tekrar dönelim. Yukarıda bir yemek adabı, bir selâm adabı, bir ziyaret adabı, giyim-kuşam adabı, konuşma adabından bahsetmiştik. Şimdi bunlara görgü kuralları diyoruz. Bunun bir kaçı üzerinde durmak isterim. Meselâ selâm adabını ele alalım. Peygamber Efendimiz: "Selâmda cimri davranmayınız, selâmı yayı-

nız" buyururlar. Hacı VeyisZade Hoca deyince akla selâm konusu gelir. Hoca Efendi evinden çıkar camiye veya okula giderken erkek, kadın, çocuk, genç-yaşlı yüzlerce insana selâm verirdi. Bir gün evden çıkmış etrafına selâm vere vere yürürken bir grup çocukla karşılaşmış. Çocuklar Hoca Efendiyi görünce duvar dibine dizilip selâm almaya hazır hâle gelmişler. Hoca Efendi selâm verirken sıradaki ilk çocuklar biraz ileride tekrar saf tutup hocanın selâmını almaya hazırlanmışlar. Bu birkaç sefer tekrarlanmış. Bakmış Hoca Efendi bunun bitesi yok çocuklara: "Sahtekârlar biraz da yarın devam edelim" demek mec-buriyetinde kalmış.

Bugün selâm gericilik alâmeti gibi algılanıyor. Selâm vermeyi o kadar unuttuk ki tanımadığınız bir insana selâm verdiğiniz zaman, adam yüzünüze bön bön bakıp: "Affedersiniz hatırlayamadım, nereden tanışıyorduk" diyor. Eğer büyük küçüğe selâm verirse sevgi, küçük büyüğe verirse saygı anlamına gelir.

Hâl-hatır sorma adabında kü-

çük-büyüğe hâl ve hatırını soramaz. Bunu büyük-küçüğe yapar. Yemek adabının da ayrı kuralları vardır.

Yunus Emre:

*Girdim ilim meclisine, eyledim
kıldım talep;
Dediler ilim geride, illâ edep illâ
edep...*

*Gezdim Halep ile Şam'ı, eyledim
ilmi talep.*

*Meğer ilim bir hiç imiş, illâ edep
illâ edep.*

Dediği gibi Hazreti Mevlâna'nın edep ile ilgili sözleri bir hayli yekûn tutar. O edeple ilgili olarak şunları söyler: *"Allah'tan edebe muvaffak olmayı dileyelim. Edebi olmayan kimse Allah'ın lütûfünden mahrumdur."*

"İnsanın ilim ve edebi, en büyük varlığıdır. Eskimez, çürümez, kaybolmaz."

"Güzeli güzel eden edeptir, edep güzeli sevmeye sebeptir."

"Eğer âdemoğlunun edebi yoksa âdem değildir. İnsan ile hayvan arasındaki fark edeptir. Göz gezdir Allah'ın kelamına Kur'an'a ayet ayet tamamına bak, Kur'an'ın anlamı edeptir. Eğer şeytani ayaklarınızın altında görmek istiyorsanız gözünüzü açın ve biliniz ki şeytanın katili edeptir."

"Edebin en önemli ölçüsü, başkalarının senden rahatsız olmamasıdır."

İnsanın bu sözlere hayran kalması mümkün değildir. İşte edep bu kadar önemlidir.

Cehalet Yaygın Hâle Geldi

Günümüzde cehalet yaygın hâle geldi. Bilgi kirliliği diz boyu... İnsanlarımızın bilgisi televizyon ve sosyal medyadan kaynaklanıyor. Baksanız herkes allame geçiniyor. Gençlerimiz ve insanlarımız okumayı bıraktı. Televizyon, cep telefonu ve sosyal medya ile meşgul. Okuma da neyi, kimi ve nasıl okuduğu da son derece önemlidir. Okuyanlar da bu ölçüler içerisinde oku-

duğu şeyler hava civa cinsinden, hiçbir faydası olmayan kitaplar. Şu yaygın hastalığı ele alın. Bir kesim şiddetle aşı ve maskeyi savunurken, bir kesim aşı ve maskenin hiçbir faydası olmadığını savunuyor. Herkesin kendine göre doğru ve yanlışları var.

Hele dini konulardaki cehalet daha fazla... Bilgi okuyarak ve araştırarak elde edilir. Dinimiz kadın olsun, erkek olsun beşikten mezara kadar öğrenmeyi farz kılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de de "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu" buyrulur. Yapılan araştırmalara göre gençlerin ve yetişkin insanlarımızın günde yedi-sekiz saatini cep telefonuna verdiği tespit edilmiş. Yani açıkça okumaya ve araştırmaya insanlarımızın vakti kalmıyor.

İnsanlarımız okumadığı gibi dil zafiyeti dolayısıyla fikir de üretmiyor. Gençler eğlenceye, zevk ve sefaya yönlendiriliyor. Oysa gençlik için zaman, eğlence değil öğrenme zamanıdır. Günümüzde insanlarımızı çip takma tartışması yapılıyor, buna hiç gerek yok. Adamlar zaten insanları sosyal medya ile istedikleri gibi yönlendiriyorlar. Bu konuda ailelere büyük görev düşüyor, ortam son derece önemlidir. Aile kitapla, fikirle meşgul olmazsa yetişen çocukta anne-baba gibi olur.

Dinimiz ilme ve ilim adamına o kadar önem verir ki, Peygamber Efendimiz: "Âlimin ölümü, âlemin ölümü gibidir" buyurdıkları gibi diğer bir hadis-i şeriflerinde de: "İlim Çin'de bile olsa gidiniz" buyururlar. İmam-ı Şafi Hazretleri de: "İlim öğrenmekte âlim gibiyiz, uygulamakta cahil gibiyiz. Bir delille kırk âlimi yendim, kırk delille bir cahili yene-medim" der.

Cahil ile münakaşaya girmek boşa zaman harcamaktır. Hz. Ali Efendimizin de: "Dünyayı isteyen ilim tahsil etsin, ahreti isteyende ilim tahsil etsin, her ikisini de iste-

yen yine ilim okusun” demesi son derece manidardır.

Geçenlerde sosyal medyada bir cehalet örneği sergilendi. Hani faizin indirilmesine itiraz edenlere Cumhurbaşkanı: “Niye itiraz ediyorsunuz, faiz hakkında nâs var nââs” diyordu ya... Adamın birisi twitter da: “Nas suresine baktım bu sure de faizden bahsedilmiyor” diyor. Demek ki adam, nâs’ın ne demek olduğunu bilmiyor da, İslâm kaynaklarının neler olduklarını da bilmiyor. İşte size ibretlik bir cehalet örneği... Ben, “Muhtasar İslâm İlmi” isimli küçük risaleyi bunun için yazdım.

Vicdanlar Karardı

Vicdan: “Kişinin kendi niyeti veya davranışları hakkında kendi ahlaki değerleri üzerinde, kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan, kişiye doğruyu ve iyiyi yapma yükünü de yükleyen içsel güç”, “Vicdan denilen şey, birisinin bizi gözlediğini ihtar eden histir” gibi pek çok şekilde tarif edilmişse de vicdan ile ilgili esas ihtilaf vicdanın kaynağı noktasında olmuştur. Materyalist filozoflar vicdanın kaynağının akıl olduğunu iddia ederken İslâm mütefekkirleri vicdanın kaynağının akıl değil din olduğunu ileri sürmüşlerdir. Olaylar incelendiğinde İslâm mütefekkirlerinin haklı olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Başımızdan geçen iki olayı örnek vermek isterim.

Ben ilkokul sıralarında iken İktisabın Altı’nda dükkânımız vardı. Babam toptan bakliyat alışverişi ile iştigal ederdi. Bir gün bir köylüden fasulye veya nohut almış. Parasını hesap ederken adama fazla para vermiş. Sonra farkına varınca adamı bulup durumu anlatmış. Malın sahibi fazla para aldığını kabul etmemiş, mesele böylece kapanmış. Aradan yıllar geçmiş, bu adam babamı bulup meseleyi anlatmış ve: “O zaman ben bir cahillik ettim, bana fazla para verdiğin halde bu parayı iade etmemiştim, şimdi hac-

ca gidiyorum hakkını helal et” demiş ve aldığı fazla parayı iade etmiş. Eğer vicdanın kaynağı akıl olsaydı parayı o zaman iade etmesi gerekirdi.

İkinci bir olay da şöyle, babam son zamanlarında evimizin altında açtığı bakkal dükkânında vakit geçiriyordu. O zamanlarda malî durumu da pekiyi değildi. Her nasılsa kiracımızın oğlu kapının kilidine anahtar uydurup çekmeceye para çalmış. Babam bir gün çocuğu suçüstü yakalamış. Annesine-babasına söylemiş, kabul etmemişler. O zamanlar mesele böyle kapanmıştı. Babamın vefatından kırk, olayın cereyan tarihinden elli yıl kadar zaman geçtikten sonra bir gün bu çocuk beni telefon ile arayıp ziyaretime geleceğini söyleyince hemen o olayı hatırladım. Ziyaretime geldiğinde tahmin ettiğim gibi o meseleyi açtı ve helallik diledi. Ben de: “Buna benim yetkim yok babam ile helalleşmen gerekir. O da olmadığına göre artık öbür dünyada hesaplaşırsınız” dedim. Adam umreye gitmiş ve namaza başlamış. Dini hisleri gelişince vicdanı rahatsız olmaya başlamış. Demek ki vicdanın kaynağı akıl değil İslâm mütefekkirlerinin ileri sürdüğü gibi dinmiş.

Hani: “*Kapanmayan tek yara, vicdan yarasıdır*” derler ya, yıllar sonra işlenen bir suçun ikrarının sebebi budur.

Mehmet Akif de bir şiirinde: “*Ne irfandır veren ahlâka yükseklik, ne vicdandır;*”

Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır” der.

Vicdan meselesinde önemli bir mesele de merhamettir. Merhamet insanlara küçük yaşlardan itibaren aşılanır, bunun kaynağı da dindir. Bir Hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “Merhamet etmeye ne merhamet olunmaz” buyurmuşlardır. Günümüzde merhamet duygusu da kayboldu. Uygulanan şiddet ve cinayetlerin en büyük sebebi budur.

KELİMELERİN ÖLÜMÜ VE KONYA AĞZI

Altmış yıl önce, 1960'ın Kasım ayında, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisi olmuştum. Gerçi sonradan Bölümümüzün bu adını sadece yazışmalarda kullanır olmuş; "Türkoloji aşağı, Türkoloji yukarı" demeye başlamıştık. Aralarındaki farkı öğrenmemiz de zaman alacaktı.

Lise sıralarında edebiyat derslerinin arasına sıkıştırılmış, âdeta boğulma aşamasına gelmiş olan Türk dili ile ilgili konuların alabildiğine boy attığı bölümümüzde Türkçemizi yeniden keşfeder gibiydik. Ord. Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat'ı, Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu'nu, Dr. Muharrem Ergin'i dil derslerimizi; Doç. Dr. Faruk K. Timurtaş'ı da o günkü adıyla Osmanlıca dersimizi verirken görmek bizlere yeni ufuklar açıyordu.

Prof. Arat, Asya Türklerinden Tarancilerden derlenen, "hayvanatın tilini ürgengen" kişi başlıklı bir metni inceliyor, Prof. Caferoğlu dil tarihini anlatıyor, Dr. Ergin ise dil bilgisi konusunu işliyordu.

Prof. Dr. Mecdut Mansuroğlu iki üç ay önce vefat etmiş, öyle dediler. Prof. Dr. Sadeddin Buluç da yurt dışındaymış. Dr. Ali Fehmi Karamanlıoğlu ile asistan Necmeddin Hacıeminoğlu ise bölümümüzün öbür dil hocalarıydı. Böylesine demek ki mezun olduğumuza göre zorlukları yenmişiz.) Dr. Ergin'in bir tür "Türk-

çenin romanı' gibi anılan ve alanının günümüzde de kabul gören kitabı, bizlere yepyeni ufuklar açıyordu. Sadece kitabı mı? Hocamızın fevkalade etkileyici ders anlatma yöntemi de bizi büyülüyordu.

Elbette konuya girilirken bir tanım faslının olması gerekmez miydi? Öyle de oldu. Hocamız dili tanımlarken belki uzunca bir cümle kurmuştu ama anlatılanları hepsi aklımıza, şairin dediği gibi, 'mıh gibi' çakılıvermişti. İsterseniz, Nasreddin Hocamızı da anarak, o tanımın suyunun suyunu sunuvereyim:

Dil canlı bir varlıktır. Evet, hocamız Dr. Ergin böyle diyordu. Biz ortaokul ders kitaplarının sayfaları arasında; tümleç, bağlaç, nesne terimleri arasında kaybolup giderken bu yeni dünyayı henüz keşfedememiştik.

Dil, canlı bir varlık... Yani o da öbür canlılar gibi ölümlü. Bu konu zaman zaman gazetelerin bile sayfalarına girebiliyordu: Dünyada şu kadar dil var, beş yıl içinde bunların da şu kadarı kullanımdan düşecek. Ne demek oluyor? O dili kullanan kimse kalmamışsa o dil artık 'ölü diller' arasında yer alacak. Yıllar sonra, son konuşanı da 85 yaşında aramızdan ayrılan İbıhça / Ubihça da "ölü diller" arasında yer alacaktı.

Acaba kaç ölü dil var? Kaç dil de yakın bir gelecekte onların arasında yer alacak? Bu konuyu ilgililere bırakarak biz kelimelerin ölümüne gelelim. Evet, diller ölür

de kelimeler ölmez mi? Hem de fazlasıyla ölür. Ama her kelimenin ömrü bir olmuyor. Ekonomist Prof. Dr. Şükrü Kızılot günlük köşesinde şöyle diyordu: “Bir tavşan bütün gün hoplasa da zıplasa da sadece 15 yıl yaşar. Bir kaplumbağa ise hiç çalışmadan, hiçbir şey yapmadan 450 yıl yaşar.” (Kızılot 2010).

Söze kelime’den başlayalım. Biz Türkler bu kelimenin karşılığı olarak neleri kullanmışız? Öyle derinlemesine kaynak araştırmasına girmeyeceğiz. *Orhun Yazıtları’nda kelime’nin karşılığı yoktur* Kâşgarlı’da ise *saw*, farklı anlamda kullanılırken (*iddia, tez, atasözü, vb.*) söz anlamında da kullanılmıştır. *söz’ü* almamızın özel bir sebebi vardır. Türk Dil Kurumunun sözlüklerinde şu **34** kelimeler daima birbirlerini karşılamışlardır: *kelime, söz, sözcük*.

Dildeki özleştirme akımının öncülerinden olan Nurullah Ataç, *kelimenin karşılığı* olarak pek çok yeni kelimeler türetti. O, bir kelime için o kadar çok kelime üretti ki âdeta, ‘Amasya’nın bardağı, biri olmazsa biri daha’ sözü bu türetme olayı için söylenilmiş gibidir.

Ataç’ın türettiği kelimeleri bir araya getirip âdeta bir sözlük hazırlayan Yılmaz Çolpan’ın çalışmasında, *kelime karşılığı* olarak yer alanlar şunlardır: *düzeti, düzdeyiş, yayıç, düzsöz, düzyazı*. Sonuncusunun tutunur gibi olduğunu biliyorsunuz: *düzyazı*. O zaman niye *şiiir* karşılığı olarak yıllarca *koşuk, yır* gibi ölü kelimeleri diriltmenin peşinde koşup durduk? Ona da *eğriyazı* veya *kırıkya-zı* deyiverseydik ya!

Bunları söylerken *nesir* kelimesini savunduğumuz sanılmasın; günümüzde ikisi de kullanılıyor. Asıl söylemek istediğimiz ölen kelimeleri; biraz da türetme

aşamasında bizler ortaya atmadık mı? Unutmadan söyleyelim, *kelime* karşılığı olarak kullanılan bir de *tilcik*’imiz vardı. Günümüzdeki *dil* kelimesinin asıl şekli *til* ya, hemen bir küçültme eki ile kelimeyi türetiverdik! Oysa şekil *til* de değil, Mahmud, *Erdem başı til* (Erdemin başı dil) diyordu (Ercilasun 2020: 179).

Kelimelerin ölümlerinden söz ederken karşımıza bir de *kelime* ve eş anlamlılarının ölüm kalım savaşı çıkmaktadır. *Kelime*, bir kız çocuğu adı olarak görülürken *söz, sözcük, tilcik*, vb. kelimelerde bu özelliği göremiyoruz. İlerde olur mu? Olabilir; *mısra, öykü, destan, efsane* kelimelerinin ad olarak kullanıldığını hatırlayarak onlara da bir şans tanımış oluruz. Konuyu tekrar başa alalım; hani iki hayvanımızın yaşları ile ilgili cümlelerimiz vardı ya, işte oraya...

Kelimelerle tavşanın ve kaplumbağanın arasında nasıl bir bağ kurabiliriz acaba? Bakınız, bir zamanlar günlük hayatımızda sıkça kullandığımız, dilimizde sıçrayıp zıplayan kelimeler vardı; ama şimdi yoklar. İster kullanımdan düşüp sözlük sayfalarına sığındılar deyiniz, isterseniz öldüler. Bizim için ikisi de olabilir. O kelimeler artık kullanılmıyor; onlar 15 yıllarını doldurmuşlar ve aramızdan ayrılmışlar. Elbette bu 15 yıl simgesel bir sayıdır; 15 olmaz da 25 olur, 50 olur. Mesela ben *Dîvânu Lugâti’t-Türk*’teki bir atasözümüzde yer alan, *endik, üme* gibi kelimelerin ömürlerini merak eder dururum.

Endik, üme ewligni ağırlar (Ercilasun 2020: 179).

endik, şaşkın, ahmak; *üme* ise, misafir, konuk demektir. Merak ediyorum bu iki kelime günümüzde Türk dünyasında kullanılıyor mu? Belki *Karşılaştırmalı Türk*

Lehçeleri Sözlüğü derdimize derman olabilir. Bakıyoruz, orada da yok!

Yukarıdaki atasözümüz günümüzde aşağıdaki şekilde söyleniyor:

Ahmak / Şaşkın misafir ev sahibini ağırlar.

Peki, *endik* nereye gitmiş, üme'ye ne olmuş? Onlar, araya giren zaman içinde tavşanın veya kaplumbağanın sonunu mu yakalamışlar? Bu iki atasözümüzün ara döneminde belirleyebildiğimiz ilk örnek sözümüz de şöyledir.

Konuğun kutsuz ev issini ağırlar.

Acaba bu sözün kaynağı nedir? İstanbul'da Fatih Millet Kitaplığında, kayıtlara *Telhis* adıyla geçen bir yazma var. Bu cildin içinde başka eserler de bulunuyor. Bunlardan biri de, *Hâzâ Kitâbü Atalar bifer mâyed Oğullara* adını taşımaktadır. Kitap, Veled İzbudak tarafından 1939 yılında *Atalar Sözü* adıyla yayımlanmış. Biz de oradan yararlandık.

Gelelim *endik* ve üme kelimelerini tahtlarından eden yeni kelimelere. *endik* olmuş *kutsuz*, *üme* olmuş *konuk*. Galiba ömrünü tamamlayan bu kelimelerin yerlerine gelenleri anlamak hiç de zor olmayacak. Üsteli kelimelerin ikisi de yine Türkçe.

Sözümüz biraz macerayı sever biri olmalı ki dönem dönem değişikliğe uğruyor. Biz hepsine eğilmeyelim de, Ebüzziya'nın yeni baskısını yaptığı Şinasi'nin *Durûb-ı Emsâl-i Osmâniyye*'sine bir göz atalım.

Misafirin akılsız ev sahibini ağırlar (nu. 3479).

Endik gitti *kutsuz* geldi, o da gitti *akılsız* geldi. Öbür kelimemizin başına gelenler de şöyle: *üme-konuk-misafir*. Sözümüzün belir-

lenen ilk şeklindeki dört kelimenin hepsi Türkçedir; Şinasi-Ebüzziya yayınında ise kelimelerin üçü Arapça (*misafir-akıl-sahip*), kalan ikisi de Türkçedir. Günümüzdeki şeklin değerlendirilmesini size bırakıyoruz.

Gelecek on yıllarda acaba bir geriye dönüş olabilir mi? *Konuk* kelimesi son yıllarda yine gündemdeki yerini aldı. Bazı toplantıların sunumunda, hazır bulunanlara tek başına *konuk* denilirken, bazen de *konuk* ve *misafir* kelimeleri birlikte kullanılmaktadır. Biz, gelecekte *konuk* kelimesinin daha da yaygınlaşacağı görüşündeyiz.

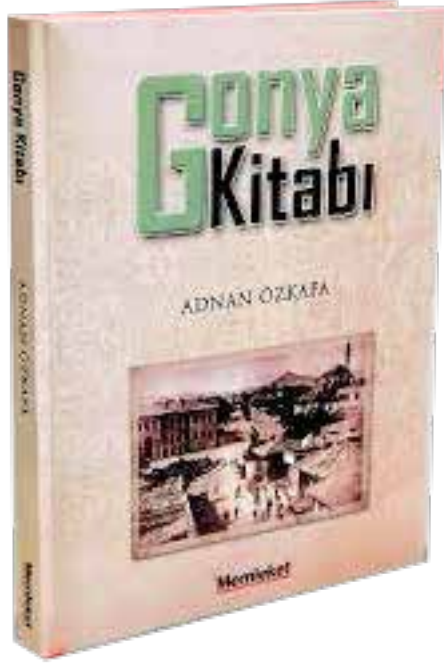
Mahmud'daki başka bir üme'li atasözünü de hatırlayalım:

Üme kelse kut kelir (Ercilasun 2020: 178)

Bu sözün günümüzdeki karşılığını yazmayalım, nasıl olsa üme'nin anlamını biliyoruz; *kut* da ilk örneklerimizde yer alıyor. Ayrıca Yusuf Has Hacib de *Kutat-gu Bilig*'i yazmamış mıydı?

Ölen kelimeler arasına ağızlarından da pek çok örnek verilebilir. Her kuşak aramızdan ayrılırken

bazı kelimeleri de beraberinde götürmektedir. Günlük hayatta kullanılan pek çok kelime, yeni hayat şartlarına bağlı olarak kullanılmaz olmaktadır. Ayrıca yerlerine yeni kelimeler de türetilmemektedir. Konya ağzı ile ilgili olarak yapılan üç çalışmayı ve birkaç bitirme tezini hatırlatmak isteriz.

Adnan Özkağa, *Gonya Kitabı*, Konya 2010, 175 s. Memleket Yayını.

Saim Sakaoğlu, *Konya Ağzı Üzerine Araştırmalar*, Konya 2012, 304 s. Kömen Yayını.

Ali Işık, *Konya Ağzı ve Söz Dağarcığı*, Konya 2020, 303 s. Konya Büyükşehir Belediyesi yayını.

*****

Abdullah Ergun Özkan, *Konya Ağzı*, Ankara 1960, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bitirme tezi.

Gülperi Yegülalp, *Konya Ağzının Fonetik ve Morfolojik Tetkiki*, İstanbul 1963, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bitirme tezi.

Emel Öğretici, *Konya Ağzı*, İs-

tanbul 1972, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bitirme tezi.

Konya ağzı ile ilgili ilk derlemelerin tarihini 120 yıl ötesine kadar götürebiliriz. Ayrıca aynı ağız ile ilgili bölge halkının ilk derlemelerinin üzerinde de 100 yıl geçmiştir. Bizce bu ikinci derlemeler daha önemlidir. Çünkü bu derlemeleri yapan iki öğretmen de Konyalıdır ve ilin ağzını çok iyi bilmektedirler. Ahmet Nushi [Katırcıoğlu] ile Ahmet Necati [Atalay]'nin derlemeleri, döneminin önemli kültür dergilerinden *Ocak*'ta yayımlanmıştır. Atalay'ın bir süre sonra *Yeni Fikir* dergisindeki yazıları da son derece önemlidir. Bir de, Veli Sabri Uyar tarafından 1938'de bir deftere toplanıp 40 yıl sonra 1978'de bir gazetede tefrika edilen kelimeler vardır. Dile meraklı, doğup büyüdüğü evde ve mahallede hâlâ Konya ağzının konuşulduğu biri olarak o yazılardaki kelimelerin pek çoğunu bilemememi, âdetta bir mezarlıkta dolaşmak gibi

algulamaktayım. Aşağıda belirli başlıklar altında verilecek olan kelimeleri acaba kaç Konyalı hatırlayabilecektir? Belki bir adım daha ileri giderek şöyle de diyebiliriz: Acaba komşu il ve ilçeler halından bu kelimeleri hatırlayabilecek olanlar var mıdır?

1. Aşağıda kelimeleri ben işitmedim; bunun sonucu olarak da hiçbir zaman kullanmadım. Acaba 1939 doğumlu değil de 1929, 1919 doğumlu olsaydım kaçını bilebilecektim? Acaba bu kelimelere 'ölü' gözüyle bakabilir miyiz?

abaka: **Amca ağlak:** **Mızıkçı**

ak yarnaz: **Bir çeşit beyaz buğday aladı:** **Acele, çabuk alama:** **Büyük taş alatla-:** **Acele etmek alkım:** **Üstü kirli anarat:** **Saf, katışksız ardala:** **Ağırcanlı, hareketsiz ayath:** **İğreti**

2. Aşağıdaki kelimeleri hem işittim hem de kullandım. Bu kelimeler benim için 'yaşayan' kelimelerdir. Ancak aynı kelimeleri lise çağındaki çocuklarımıza sorduğumuzda anlamlandıramadılar. O hâlde bize göre 'yaşayan' olarak kabul edilen bu kelimeler gençler için "ölü" kelimelerdir.

acıysam: **Hâlbuki, oysa ağman:** **Kusur, eksiklik akgut:** **İri taneli ak üzüm aşana:** **Aşhane, mutfak**

avgaz: **Ana sudan evlere suyun alındığı yer altı su yolu**

ayın: **Oyun, hile**

ayınrı: **Oyunlu, hilekâr**

cabcak: **Hafifmeşrep adam**

caylı: **Onurlu, gururlu**

cebcek: **Her söze karışan kişi**

ehniyan: **Obur**

dağal: **Şiddetli ve toz kaldıran rüzgâr**

3. Aşağıdaki kelimeleri gençler de kullanmaktadır. Ancak her kelimeyi her genç kullanmamaktadır. *Carı* kelimesini bilen de var, bilmeyen de. *Öbür* kelimeler için

de aynı şeyleri söyleyebiliriz. O hâlde bu kelimeler 'yaşayan' ama bazı kesimlerce bilinen 'ölü' kelimelerdir.

aba: Ana, anne; abla

ağzı açık: Kapaksız mutfak rafı

akıt-: **İşemek anav:** **Eyvah**

avara gasnak: **Elinden iş gelmeyen kişi**

carı: **Elinden iş gelen kişi**

geçe: **Cihet, yön**

genez: **Galiba**

günüle-: **Kıskanmak**

Yazımızı noktalamadan Konya ağzı ile ilgili birkaç çalışmayı da hatırlatmak isteriz.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz. En eski kaynaklarda yer alan bazı kelimelerimiz zaman içinde unutulup gitmiştir. Bu unutmada, kelimenin yerini eş anlamlı bir kelimeye kaptırmasının önemli bir yeri vardır. Bir başka sebep de o kelimeye gerek duyulmamasıdır. Böyle olunca da kelimeler kendiliğinden 'ölü kelimeler' arasına girmektedir.

Ancak bazı kelimelerin zamanla yeniden gündeme gelmeleri de söz konusu olabilir. Bu gündeme gelme ya kendiliğinden olabilir veya bir zorlama ile gerçekleşebilir. Yazımızı kısa bir karşılaştırma ile bağlayalım. Acaba Şekspir'in veya Servantes'in kullandığı kelimelerin günümüz İngilizcesi veya İspanyolcasında kullanılma oranı nedir? Bu soruya verilecek cevap kelime mezarlıklarının alanlarını belirleyecektir.

KAYNAKLAR

Ahmet Bican Ercilasun, *Divânu Lugâti't-Türk'teki Şiirler ve Atasözleri*, İstanbul 2020, Bilge kültür-Sanat Yayını.

Ferit Birtek, *En Eski Türk Sıvıları*, Ankara 1944. Türk Dil Kurumu yayını.

Şinâsi-Ebüzziyâ Mehmed Tevfik, *Durûb-i Emsâl-i Osmâniyye*, İstanbul 1302/1884-85.

BANA KONYA'YI ANLAT HATIRAT PROJESİ

Ahmet
KUŞ

Edebi bir tür olarak hatırat kavramı yeni olmakla beraber yazılı en eski metinler arasında hatıralar da yer alıyor. Sesar'ın Gallia Savaşı, Bilge Kağan'ın ifadesiyle yazılmış Göktürk Kitabeleri, Babür Şah'ın Babürnamesi gibi devlet adamlarının yazdıkları ilk hatırat örnekleri daha ziyade siyasi ve tarihî özellikler taşıyan hatıralardır. Batı edebiyatında 16. yüzyılda özel bir tür halinde ilk örnekleri görülen hatırat, Doğu'da genellikle tarih, seyahat, menakıb, tezkire gibi daha yaygın türlerde yazılmış eserler içerisinde yer almaktaydı.

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2020 yılı içerisinde başlatılan "Bana Konya'yı Anlat Hatırat Projesi" ile Konyalı gazeteciler, akademisyenler, siyasetçiler, esnaf, sivil toplum öncüleri, bürokratlar, sporcular, sanatçılar, yaptığı hizmetlerle ismi kamuoyuna mal olmuş şahsiyetler ve Konya'ya dair söyleyecek sözü olan

Konyalıların hatıralarının kayıt altına alınması amaçlanmaktadır. Projenin öncelikli hedefi hayatının bir bölümü ya da tamamı Konya'da geçen ve Konya'yla ilgili anlatacakları olan şahsiyetlerin hatıralarının görüntülü olarak kayıt altına alınmasıdır. Projenin diğer bir amacı da kayıt altına alınan bu hatıraların kitap olarak da yayımlanmasıdır. "Bana Konya'yı Anlat Hatırat Projesi" tamamlandığı zaman Konyalı aydınların, sanatçıların ve Konya'ya dair söyleyecek sözü olan kanaat önderlerinin tecrübeleri ve şehrimize dair tespitleri gelecek nesillere belgesel film ve kitap halinde aktarılacaktır.

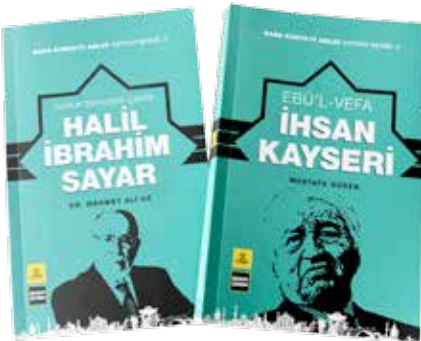
Proje kapsamında ilk olarak Hasan Yaşar, Ahmet Çelik ve Bekir Şahin gibi alanında yetkin isimlerden oluşan bir çalışma kurulu oluşturuldu ve bu kurul hatıraları kayıt altına alınacak 65 yaş üstündeki isimleri ve bu isimlere sorulacak soruları tespit etti. Tespit edilen isimlerle görüşülen 2020 yılı

ortalarında projenin saha çalışmalarına başlandı. Konya’da ilk kez yapılan böylesine önemli bir projede görev almaktan ziyadesiyle onur duyuyoruz. Yetkili arkadaşlar tarafından projede editör olarak çalışma teklifi geldiği zaman ilkin biraz tereddüt etmiştik fakat daha sonra bu işin yaşadığımız şehre bir vefa borcu olduğunu düşünerek görevi kabul ettik. Proje çalışmalarına başladığımız dönemde dünya salgın bir hastalıkla mücadele ediyordu. Aslında önümüzdeki en büyük engellerden biri koronavirüs sebebiyle uygulanan kısıtlamalar-
dı. Haliyle konuşmak isediğimiz şahısların bazıları haklı olarak salgını gerekçe göstererek röportaj teklifimizi geri çeviriyor ya da salgından sonraya tehir ediyorlardı. Ama bu olumsuzluklara rağmen projeye başladık ve epeyce yol kattik.

Bugüne kadar proje kapsamında 26 hemşehrimizle görüştük ve bu görüşmeleri kayıt altına alarak yazılı metin haline dönüştürdük.

Esin Çelebi Bayru, Halil İbrahim Sayar, Hüseyin Öksüz, Mustafa Güçlü, Nevin Halıcı, Saime Yardımcı, Nail Bülbül, M. Ali Uz, Halil Ürün, Mustafa Fayda, Osman Okka, Saim Sakaoğlu, Recai Kıcıkoğlu, Hatice Nuran Aker, Mustafa Uzunpostacı ve Kamil Uğurlu çekimleri tamamlanan isimlerden bazılarıdır.

Ayrıca hatıraları kayıt altına alınan bu isimlerin anlattığı hatıralara ilişkin fotoğraflar da ileride yayımlanacak olan kitaplarda kullanılacak üzere arşivlendi.

Projenin ilk iki kitabı olan Konyalı hayırsever işadamı Halil İbrahim Sayar ve merhum gazeteci İhsan Kayseri’nin hatıralarından oluşan eserlerin yayımlanmasıyla proje semerelerini vermeye başladı. “Asırlık Bir Konya Çınarı-Halil İbrahim Sayar” adlı kitap M. Ali Uz, “Ebü’l-Vefa İhsan Kayseri” adlı kitap ise Mustafa Güden tarafından hazırlandı.

“Bana Konya’yı Anlat Hatırat Serisi”nin üçüncü kitabı olan ve Prof. Dr. Caner Arabacı ve Bekir Şahin tarafından hazırlanan Hüseyin Üzülmez’in hatıralarının yer aldığı kitap ise basım aşamasındadır.

Atalarımızın ‘Aksakal’ olarak nitelendirdiği Konyalı hemşehrilerimizin Konya’ya dair anlatacağı hatıralar bizim açımızdan büyük önem arz ediyor. “Söz uçar, yazı kalır” tabirinden yola çıkarak hazırladığımız hatırat projesiyle Konya kültürüne, tarihine, sanatına, iş hayatına, sosyal yaşantısına, mimarisine, edebiyatına ait farklı isimler tarafından anlatılan hatıraları kayıt altına alıp gelecek nesillere aktarmayı hedefliyoruz. “Bana Konya’yı Anlat Hatırat Projesi” kapsamında halen aydınlarımızla röportajlara ve yapılan röportajların kitap haline dönüştürülmesi çalışmalarına devam ediyoruz.

DR. MEHMET ALİ UZ HOCAMIN SON KİTABI ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ

Burak
KARAÇAM

Burak KARAÇAM: Hocam, Akademik Sayfalar'da kültür, sanat, edebiyat meseleleri gibi birçok dalda uğraşırken bir de Muhtasar İslâm İlmihâli ile ilgili bir çalışma yapmak nereden aklınıza geldi?

M. Ali UZ: Adımbaşı açılan kız ve erkek Kur'an Kursları, yaygın hale gelen İmam-Hatip Okulları, dolup taşan camiiler dikkate alındığında toplumda, dinî hayatımızda ve muhafazakârlıkta bir gelişme yaşandığı intibaini veriyor. Fakat toplumun geneline bakıldığında dinî hayatta bir çözülme, ahlaki yapıda bir bozulma ortaya çıkıyor. Araştırmalar da bunun teyit ediyor. Osmanlı Dönemi'nin son zamanlarında başlayan bu bozulma, Cumhuriyet Dönemi'nde artarak devam ediyor. Günümüzde ise zirveye çıkıyor.

Günlük haberlere bakıldığında kadın cinayetleri, şiddet, darp, gasp, basit bir tartışmanın cinayet ile sonuçlanması, zevk için işlenen cinayetler, anne-baba cinayetleri, baba bıçaklamalar, günlük olaylar arasına girdi. Konya'da arabası çizilen bir adam: "Niye bakmadın?" diye tartıştığı kapıcıyı bıçaklayarak öldürüyor. Toplumun günlerce meşgul eden bir dedenin

marifetleri de kan donduruyor...

Peygamber Efendimiz, Veda Hutbesi'nde: "İçinde bulunduğunuz bu şehir nasıl mukaddesse canlarınız, mallarınız da öyle mukaddestir." buyurmasına rağmen içinde bulunduğumuz ortamda mal ve can emniyetinden bahsedilebilir mi? Biz eskiden böyle değildik. Adım adım bizi hayat kaynağımız olan İslâm'dan ve Kur'an'dan uzaklaştırdılar. Bir İslâm toplumu böyle olamaz.

Çocuklarımız, gençlerimiz hatta anne-babalar bile mutlaka bilinmesi gereken İslâmi bilgilerden bîhaberler. Bu sebeple bir Vel Bâ'su Ba'del Mevt'e ihtiyaç var. Bu düşünceler ışığında, bahsettiğiniz çalışmayı yapma ihtiyacı duydum. Ben, mutlaka bilinmesi gereken İslâmi bilgilerin ilk basamağından bir demet sunmaya çalıştım. Nasıl tarih şuuru, tarihî bilmek ile oluşursa İslâmi şuuru da, İslâm'ı tanımak ve dinî bilgilere sahip olmakla oluşur. Şuursuz yapılan hiçbir davranış hedefine ulaşamaz.

KARAÇAM: Öyle ise bu durumda ne yapmak lazım?

UZ: Her şeyden önce ailelerin yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları var. Bu konularda Diyanet Teşkilatı'na

da büyük görevler düşüyor. Sonra devletin yapması gereken hususlar var. Toplum, büyük ih-maller sonucunda bu hale geldi.

KARAÇAM: Hocam, şimdi aileden başlayalım mı?

UZ: Tabii. Her şeyden önce ailelerin yapması gereken şeyler var. Onların mesuliyetleri büyüktür. Eskiden eğitim aileden başlar, okulda buna öğretim ila-ve edilerek devam edilirdi. Os-manlı'da ailede eğitim, çocuklar beş-altı yaşında iken başlardı. O zamanlar büyük aile tipi yaygın-ı. Daha çok çocuk terbiyesiyle büyükanne ve büyükbabalar il-gilenirdi. Küçük yaşlardan itiba-ren onlara Allah sevgisi, Pey-gamber muhabbeti, insan, hay-yan, çevre sevgisi kalplerine yerleştirilir, haram-helal duygu-su aşılırdı. Bunlar çocuk far-kına varmadan yapılırdı. Sonra çekirdek aile tipine geçildi. An-ne-babalar, çocuklarla ilgilen-memeye başladılar. Çocuklar,

ilk mektep mezunu bile olma-yan kadınlara, yabancı bakıcıla-ra bırakıldı. Şimdi aileler, ço-cuklarını en iyi okullarda oku-tuyor. Giymiyor, giydiliyor. Ye-miyor, yediliyor. Köşe nasıl bir an evvel dönülür, onları öğreti-yor. Fakat ebedi bir âlem, dinî ve ahlaki bir yapı için en küçük bir girişimde bulunmuyor.

Artık aileler bu ilgisizliği bı-rakmalıdır. Bilmiyorlarsa ço-cukları ile beraber öğrenmeliler. Eskiden bir fakirlik vardı. Şimdi çok ailenin mali durumu müsa-ittir.

Torunlarımdan birinin iki oğlu var. Birisi ortaokul çağında diğeri ilkokula yeni başladı. Yıl-lar önce İlahiyat mezunu bir ba-yan hoca tutmuşlar. Bu yıllar boyu devam etmiş. Torunum neler öğrenmemiş ki. Namaz sureleri, Amme cüzünün pek çok suresi, Yasin, Tebareke, İna Fetahna sureleri, Aşr-ı şe-rifler ve bu arada pek çok Kur'an

bilgileri ve kıraat kuralları bile öğretilmiş. Tabii Yemek Duası yanında pek çok da dua... Bu arada küçük torunum da Kur'an okumayı öğrenmiş. O da harfleri mahreçlerinden çıkararak okuyabiliyor. Ezberlediği surelere insan hayran kalıyor. Özel hoca tutma âdeti Osmanlı'da daha yaygındı. Musiki, genel kültür ve yabancı dil tutulan hocalardan öğrenilirdi. Aileler, çocuklarını yabancı ellere emanet edecekleri yerde bu usulü denemeliler. Çok ailenin, iyi niyetli sandıkları bir dinî cemaate emanet ettiği çocuklarımızı ne hale getirdiğini hep birlikte gördük.

Yukarıda terbiye ve eğitim ailede başlar demiştik ya bir grup çıktı: "İnsan eğitilmez, hayvan eğitilir." demişti. Bu zavallıların ne kadar yanıldıklarını buradan anlayın.

KARAÇAM: Diyanet Teşkilatı'na düşen görevler nelerdir?

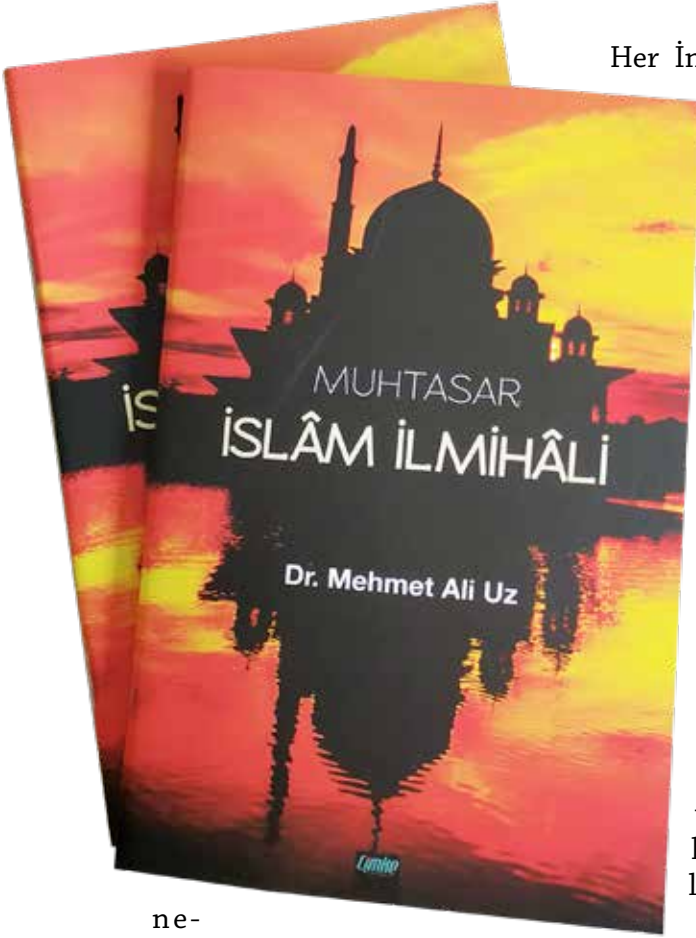
UZ: Camiye gelen insan sayısı genel nüfusla kıyaslandığında çok azdır. Artık din görevlileri camii dışına çıkmalıdır diye düşünüyorum. Camii görevlisi, başta vaiz olsun, imam olsun, müezzin olsun alelacele camiden çıkıp işlerine koşmayı bırakmalıdır. Camii görevlilerinden çok azının çevrelerindeki gençlerle ilgilendiğini, onlara faydalı olduklarını da görüyoruz ve büyük gurur duyuyoruz. Hepsinin böyle olması gerekmez mi? Bu konuda Diyanet mensuplarına büyük görevler düşmektedir.

KARAÇAM: Hocam bu konuda devlet ne yapmalıdır?

UZ: Ailede olduğu gibi okullarda da eğitim ihmal edildi. Eğitim-öğretimin seviye ve kalitesi düşürüldü. Din Kültürü ve Ahlak derslerinin saatleri yeterli değildir.

Kur'an ve İslâm, bizim hayat kaynağımızdır. Bütün okullara mecburi Kur'an dersi konulmalıdır. Geçenlerde üçüncü sınıf bir İmam-Hatip talebesi ile sohbet ederken Kur'an dersinin haftada kaç saat olduğunu sordum. İki saat diyince hayret ettim. Osmanlı Dönemi'nde yetişen çok değerli ilim ve fikir adamlarımızdan merhum Abdullah Atıf Tüzüner bir makalesinde: "Dini bozulma, Osmanlı Dönemi'nden itibaren okullarda Kur'an derslerinin azalmasıyla başladı." der.

Gençlerimiz de bu konularda gayretli olmalıdır. Mesela her öğrenci, üç defter tutmalıdır. Bunlardan birisi alfabetik kelime defteri olmalıdır. Okudukları kitaplardan manasını bilmediği kelimeleri sözlüğe bakarak bu deftere geçirmelidir. İkinci defter, bilgi defteri olmalıdır. Öğrenci bu deftere, kitaplarda okuduğu yerlerden, takvim arkalarından veya işittiği bilgileri not etmelidir. Ben torunlarımdan birisine bu üç defteri tutturmuştum. Torunum, annesi ile birlikte bir gün televizyonda yapılan bir bilgi yarışmasını takip ediyormuş. Torunum, o zamanlar ortaokul öğrencisiydi. Sorulan soru, Osmanlı'nın son padişahı Vahdettin'in kabrinin

ne-
rede olduğu hu-
susu ile ilgiliymiş. Torunum soru sorulur sorulmaz: “Şam’da-
dır.” cevabını yapıştırmış. An-
nesi: “Oğlum. Ben doktor oldu-
ğum halde bunu bilmiyorum.
Sen nereden biliyorsun?” diyin-
ce, Torunum: “Vallahi, anne.
Defterimde yazıyor. İstersen
getireyim?” demiş. Torunum
bu bilgiyi bir yerden görüp def-
terine geçirmiş. Üçüncü defter
de okunan kitapların özet def-
teridir.

Günümüzde ilkokuldan üni-
versiteye kadar bir dil zafiyeti
var. Gençlerimiz 50-100 seneyi
bırakın, 30 yıl önce basılan ki-
tapları bile okuyup anlayamı-
yorlar. Yeryüzünde böyle bir
millet daha var mı bilmiyorum.

Her İngiliz genci, değil 30-40
yıl, meşhur ediplerinin
3-4 asır önce yazdığı
eserleri rahatlıkla an-
layabiliyorlar. İngiliz-
ler, ders kitaplarını
50.000-60.000 lügatçe
ile yazarken; biz 5.000-
6.000 kelimelik lügat-
çe ile yazıyoruz. Genç-
ler, bu 5.000-6.000 ke-
limeyi bile kullanamı-
yor. Kullandıkları keli-
me sayısı 1000’i geçmi-
yor. Yapılan araştırmal-
ar da bunu gösteriyor.
Aslında biz 40.000-
50.000 kelimelik bir im-
paratorluk diline sahip-
tik. Bunu kabile dili hali-
ne getirdik. Bundan kur-
tulumak için devlet, ders
kitaplarını zengin bir dil-
le yeniden yazdırmalıdır.

**KARAÇAM: Hocam,
bu dedikleriniz yapılır-
sa ne olur?**

UZ: Her şeyden önce cehalet
ortadan kalkar. Ahlaki ve sarsı-
lan aile yapısı güçlenir. Birlik ve
beraberliğimiz perçinleşir. Suç
oranları azalır ve hapishaneler
boşalır. Toplum, huzur ve sükû-
na kavuşur. Tabii bunun için
uzun yıllara ihtiyaç vardır. Söy-
lediklerimi hayata geçirmemiz
gerekir.

**KARAÇAM: Hocam, verdi-
ğiniz bilgiler için teşekkür
ederim.**

UZ: Çocuklarımıza verilecek
bilgiler, kademe kademe geniş-
letilerek yeni nesillere sunul-
malıdır. İlginiz için ben teşekkür
ederim.